

SYB
2023

Jaarverslag

1. Voorwoord

2023 was een betekenisvol jaar voor Kunsthuis SYB. Het team, bestaande uit de directeur, de coördinator en de vrijwilligers, werkte samen aan de uitvoering van het artistieke programma. Het team werkte ook samen aan nieuwe strategieën voor de toekomst van SYB. Het artistieke programma, grotendeels voorbereid in 2022, werd in 2023 uitgewerkt in een reeks artistieke residencies, workshops en institutionele samenwerkingen. Kunsthuis SYB werd structureel ondersteund door het Mondriaan Fonds en de provincie Fryslân, en ontving aanvullende steun van Stichting Van Teyens Fundatie, het Cultuurfonds en gemeente Opsterland voor de realisatie van het programma voor 2023.

Een nieuwe strategie voor het programma van 2023 was het betrekken van SYB alumni bij de activiteiten en het uitnodigen van kunstenaars die eerder met SYB hebben samengewerkt. Op deze manier wil SYB een duurzamere artistieke gemeenschap opbouwen. Kunsthuis SYB werkte samen met ongeveer 23 kunstenaars voor residencies, publieke momenten, workshops en talentontwikkelingsprojecten. Minstens vijf van hen keerden terug voor meerdere projecten, wat de continuïteit en verdieping van de artistieke samenwerking bevorderde.

Kunstenaars Pia Louwerens, Katinka van Gorkum, Olivia D'Cruz, Alban Karsten, Selma Selman en Wessel Verrijt maakten deel uit van residency-trajecten en presenteerden hun lopende onderzoek in de vorm van open studio en publieke presentaties. Elk van hen was betrokken bij samenwerkingen met lokale en nationale instituten zoals Tresoar (Leeuwarden), IHLIA (Amsterdam) of lokale koren in Beetsterzwaag. SYB-alumni Mounira Al Solh, Rumiko Hagiwara, Liza Prins en Sol Archer waren betrokken bij publieke presentaties, filmvertoningen en workshops. Nieuwe kunstenaars zoals Philipp Gufler en Becket Flannery traden toe tot de SYB-familie via talentontwikkelingsprojecten.

In 2023 was SYB betrokken bij diverse samenwerkingen met andere instellingen. De langdurige samenwerking met Academie Minerva, die al sinds 2016 bestaat, had een nieuwe editie van de 24-uurs residency waarin 17 studenten werden ontvangen bij SYB. Daarnaast werd er opnieuw samengewerkt met het Resort (Groningen) aan het Midseason Talentontwikkelingsprogramma, waarbij 7 professionele kunstenaars werden verwelkomd en workshops werden aangeboden door alumni Liza Prins, kunstenaar en schrijver Becket Flannery en curator en SYB-directeur Arnisa Zeqo.

Een nieuwe samenwerking met het Fries Museum resulteerde in een performanceavond met Selma Selman binnen de context van de tentoonstelling van kunstenaar Petrit Halilaj (Kostërc, Kosovo, 1986). Kunsthuis SYB nam voor het eerst deel aan Museumnacht Friesland in samenwerking met de Tropische Kas in Beetsterzwaag en door werk te presenteren van Sol Archer, Olivia D'Cruz en Selma Selman.

Kunsthuis SYB waardeert de rol van lokale kunstenaars die in het dorp en de omgeving wonen en heeft een gastvrije houding ten opzichte van hun bijdragen. Zo werd er in mei 2023 samengewerkt met de organisatie Kunstroute Opsterland en bood SYB ruimte aan de presentatie van lokale kunstenaar Guido van den Berg.

Een belangrijke stap in de organisatie was het ontwikkelen van een strategie om toegankelijker te zijn voor een breder publiek, zowel lokaal als nationaal. Om dit doel te bereiken begon het team van SYB het jaar met het voorbereiden van een nieuw programma met de titel *Unpacking the House / Húshimmelje*. Dit programma is bedoeld om meer reguliere presentaties in de vorm van tentoonstellingen, onderzoek en publieksprogramma's aan te bieden. Deze nieuwe insteek vertaalde zich in een aanvraag bij de provincie Fryslân voor eind 2024 en 2025. De aanvraag was succesvol en het team van SYB werkt het plan voor de implementatie van dit nieuwe programma in de komende jaren verder uit. Bovendien werkte het team vanaf juni toe naar een verdere ontwikkeling van een vierjarenplan vanuit het programma *Unpacking the House / Húshimmelje*. Het opstellen van een vierjarenplan diende als basis voor de nieuwe aanvraag in de Regeling Podia Kunst voor een bijdrage voor structurele financiering uit het Mondriaan Fonds. Het ontwikkelen van een vierjarenplan zorgt zowel voor betere werkomstandigheden voor het team als voor een stabiel artistiek programma.

Om verder te professionaliseren begon SYB in 2023 te werken met het nieuwe boekhoudkantoor Scheffer Administraties in Leeuwarden. Samen met hen ontwikkelt SYB nieuwe richtlijnen voor begrotingen en administratie. Bovendien initieerde SYB een structurele samenwerking met Arcadia en de artistiek directeur van de Paradys-tentoonstelling Hans den Hartog Jager voor publieke artistieke presentaties in 2025 en 2028.

In 2023 zijn er dankzij de veelzijdigheid en het rijke programma meer dan 1350 bezoekers op onze projecten en samenwerkingen afgekomen. We zijn blij met dit aantal, dat een mooie variatie laat zien in lokaal en nationaal publiek, van kunstliefhebber tot kunstprofessional, en bovendien veel nieuwe geïnteresseerden uit de omgeving. We hopen deze bezoekers in 2024 terug te zien.

Momenteel werken we hard om een gastvrij kunstklimaat te behouden en Kunsthuis SYB verder te professionaliseren. Wij streven ernaar de samenwerkingen in 2024 verder te verstevigen.

We zijn trots dat Kunsthuis SYB ook in 2023 een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het artistieke klimaat en de ontwikkeling van kunst en kunstenaars in Friesland, Nederland en daarbuiten.

– Namens Kunsthuis SYB, Arnisa Zeqo

2. Organisatie

Kunsthuis SYB

Keunsthûs SYB is yn 2000 ûntstien út de neilittenskip fan Sybren Hellinga in Beetstersweach mei it doel om gâns ûnthjittende keunstners yn kontakt te bringen mei publyk en de omkriten. It rike kultuerlânskip en Fryslâns ûnderbeljochte skiednissen binne dan ek faak de ynspiraasjeboarnen foar projekten dy't mei de bewenners ûntwikkele wurde.

Zoals hierboven in het Fries beschreven, is Kunsthuis SYB in 2000 opgericht in Beetsterzwaag vanuit de nalatenschap van Sybren Hellinga met als doel veelbelovende kunstenaars in contact te brengen met het lokale publiek en de omgeving. Het rijke cultuurlandschap en de onderbelichte geschiedenis van Friesland zijn vaak de inspiratiebron voor projecten die worden ontwikkeld.

Vandaag is Kunsthuis SYB een kunstruimte met workshops, publieke presentaties, onderzoeksresidencies, tentoonstellingen, een driejaarlijkse kunstprijs en een triënnale, waaraan lokale, nationale en internationale kunstenaars en professionals deelnemen. De

unieke locatie in een dorp in een tweetalige rurale regio, biedt een plek voor alternatieve reflectie voor deelnemers en mogelijkheden voor talentontwikkeling. SYB bevordert een uniek en vruchtbaar klimaat voor hedendaagse kunst binnen het internationale discours, terwijl het nauw verbonden is met een lokaal niet-kunstopubliek en met (inter)regionale en nationale professionele culturele volgers. Binnen deze context is SYB in staat om de dialoog over diversiteit vanuit en binnen een ruraal perspectief uit te breiden en verder te verrijken.

SYB is een residency en presentatie gedreven kunstpodium. SYB's residenten hebben

direct contact met mensen uit de omgeving en gesprekken met het publiek zijn laagdrempelig, zoals je die aan de keukentafel kunt verwachten. Een betrokken groep van lokale vrijwilligers, de Huisclub, verwelkomt de residents en zorgt voor verbinding met andere dorpsgenoten.

Door de residencyperiode organiseren de kunstenaars workshops, leesgroepen, diners of trekken er op uit en interveniëren met hun werk in de publieke ruimte of het landschap. Deze informele contacten zijn bij SYB de norm en maken de ontmoeting met kunst bijzonder.

Met het directeurschap van Arnisa Zeqo richt SYB zich meer op presentaties, institutionele samenwerkingen en zichtbaarheid binnen het dorp vanaf 2024.

In de 24 jaar dat SYB bestaat, is een uitgebreid netwerk van ongeveer 300 interdisciplinaire kunstenaars tot stand gekomen, waaronder Rory Pilgrim (Prix de Rome); Mounira al Solh (Libanees Paviljoen, Biënnale Venetië 2024); Yael Bartana (Duits Paviljoen 2024, Venetië), Melanie Bonajo (Nederlands Paviljoen, Biënnale Venetië 2022) en vele anderen. In de afgelopen twee jaar is een educatieprogramma gestart dat jongeren van lokale scholen in contact brengt met hedendaagse kunstenaars. SYB communiceert in het Nederlands, Fries en Engels.

Kunsthuis SYB is centraal gevestigd in een monumentaal pand aan de hoofdstraat van het dorp Beetsterzwaag. De begane grond is als het ware de publieke interface van de organisatie en biedt onderdak aan artistieke presentaties zoals tentoonstellingen, performances, lezingen en workshops. De tweede en derde verdieping bestaat uit een keuken - kantoorruimte en daarboven een appartement voor kunstenaars die onderzoek doen door middel van residencies en installatie periodes.

Kunsthuis SYB is open op zaterdag en zondag van 13:00 tot 17:00 uur.

Structuur organisatie

De directeur geeft het inhoudelijk en zakelijk kader voor de programmering vorm. In samspraak met het bestuur is de directeur verantwoordelijk voor de visie op de langere termijn. Verder is de directeur verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid, als ook de dagelijkse leiding. De directeur representeert SYB, zorgt voor de fondsenwerving, de communicatie en is eindverantwoordelijk voor het artistieke programma. De directeur wordt op freelance basis betaald.

De coördinator ondersteunt de directeur in algemene zin en houdt zich bezig met de begeleiding van de kunstenaars. Daarnaast is de coördinator medeverantwoordelijk voor de activatie van het alumni-netwerk.

Het bestuur stelt het inhoudelijk en financieel beleid van Kunsthuis SYB vast en ziet toe op de correcte uitvoering van het beleid door de directeur. Zij komen ten minste zes keer per jaar bijeen.

Organisatie

SYB is een non-profit stichting geleid door een bestuur dat in twee termijnen van vier jaar werkt. Er is een openstaande vacature voor penningmeester. Het huidige bestuur bestaat uit:

Irene Kromhout, voorzitter (Groningen) – Projectleider tentoonstellingen Fries Museum & Keramiekmuseum Princessehof (Leeuwarden)

Dorine Schreurs, secretaris (Sneek) – Hoofd Partnerships Arcadia (Leeuwarden)

Petra Heck, bestuurslid (Amsterdam) – Curator Stichting NDSM-werf (Amsterdam)

In 2022 - 2023 heeft SYB verdere stappen gezet richting professionalisering door het reflecteren en implementeren van de codes

voor Governance Code Cultuur, Code Diversiteit en Inclusie en Fair Practice Code, het hanteren van kunstenaarshonoraria en fair pay volgens de richtlijnen van de Zaak Nu.

Een van de uitdagingen is het institutionele geheugen en de continuïteit vanwege de tijdelijke en tweejaarlijkse financieringsstructuren, terwijl de provincie Fryslân een bescheiden structurele bijdrage van vier jaar levert. SYB is trots dat het sinds het begin is gelukt om een continu programma te presenteren, ook in tijden van crisis, bezuinigingen en de covid pandemie. Op dit moment bestaat de organisatie uit ingehuurde professionals en een cruciale groep vrijwilligers.

In het verleden werkte SYB ook op vrijwillige basis met schrijvers en jonge beoefenaars binnen een talentontwikkelingstraject (Circles, Schrijversprogramma). Na een reflectie in het licht van de Fair Practice Codes heeft SYB die talentontwikkelingstrajecten in 2023 omgezet in daadwerkelijke schrijfopdrachten en een schrijversresidentie binnen het artistieke programma vanaf 2025.

Huidige medewerkers

Arnisa Zeqo- Algemeen Directeur en curator - sinds juli 2022. Arnisa Zeqo heeft een achtergrond in kunstgeschiedenis en filosofie. Ze werkte eerder als curator, schrijver en docent voor nationale (Rongwrong, Nederlands Kunstinstituut) en internationale organisaties (Documenta 14, CCS Bard, National Gallery Tirana). Bij SYB houdt ze toezicht op het artistieke programma, beheert ze de financiële en beleidsmatige aspecten, rapporteert ze aan het bestuur en onderhoudt ze relaties met kunstenaars, belanghebbenden en institutionele partners. Ze woont deels in Amsterdam en in Beetsterzwaag.

Gisanne Hendriks - coördinator - sinds mei 2021. Gisanne Hendriks werkt sinds 2021 als coördinator bij SYB, na studies aan de Rijksuniversiteit Groningen en Academie Minerva

in Groningen. Naast haar werk bij Kunsthuis SYB heeft ze ervaring met de Friese culturele instellingen als fondsenwerver en projectcoördinator. De coördinator ondersteunt de directeur in algemene zin, heeft nauw contact met de vrijwilligers en houdt zich bezig met de talentbegeleiding en administratie. Daarnaast is zij medeverantwoordelijk voor de activatie van het alumni-netwerk. Gisanne woont in Leeuwarden.

Maarten van Maanen - ontwerper - sinds 2015. Maarten van Maanen is sinds 2015 als ontwerper betrokken bij Kunsthuis SYB en werkt onder andere aan vormgeving voor publicaties en advertenties. Maarten gaat SYB medio 2024 verlaten en we zijn op zoek naar een nieuwe vormgever.

Huisclub vrijwilligers

De aanwezigheid van vrijwilligers is cruciaal voor het voortbestaan, de functie en de harmonie van SYB. De Huisclub vrijwilligers wonen allemaal in het dorp, vaak dichtbij SYB.

Jan Harmsma, voorheen werkzaam als raads-lid bij de Gemeente Opsterland, is sinds 2006 werkzaam bij SYB. Hij beheert het onderhoud het gebouw en verwelkomt de kunstenaars door ze te introduceren aan lokale verhalen en tradities. Jan is een belangrijke speler in het werken met de SYB-alumni.

Ed Knotter vertaalt sinds 2015 teksten voor artistieke projecten en presentaties van SYB. Hij gaat vaak in dialoog met kunstenaars en schrijvers over de Friese taal en geschiedenis.

Eva Kruis verzorgt sinds 2021 de hospitality rondom openingen en lezingen van SYB. Ook is ze aanwezig bij presentaties in de tentoonstellingsruimte om bezoekers te verwelkomen.

Gepke Veenstra assisteert Eva in de gastvrijheid en verwelkomt bezoekers tijdens tentoonstellingen.

3. Codes

Fair practice code

Kunsthuis SYB zet zich inzake de Fair Practice Code, met inachtneming van de Governance Code Cultuur en de Code Culturele Diversiteit, in voor Fair Pay, Fair Share en Fair Chain en dit uitdragen door verantwoording in de jaarverslagen, vermelding op de website en in gesprekken met partners.

Kunsthuis SYB (i.e. rechtsvorm: stichting Syb) is een culturele ANBI en heeft geen mensen in dienst.

SYB is lid van De Zaak Nu en bezoekt de ledenvergaderingen. SYB was in 2015, op uitnodiging van De Zaak Nu, initiatiefnemer van Noordenaars, platform voor presentatie-instellingen en kunstinitiatieven in Noord-Nederland, en is sindsdien ook actief lid.

SYB is in 2000 begonnen als kunstenaarsinitiatief en is zich vanaf het begin bewust geweest van het belang van eerlijke betaling van kunstenaars; zij hebben altijd een honorarium gekregen.

SYB zet zich in voor goed werkgeverschap voor medewerkers en gastkunstenaars. Naast een eerlijk honorarium betreft dat het bieden van faciliteiten en ontwikkelkansen. Net zo belangrijk is een balans tussen de verschillende niveaus van honorering en gevraagde inspanningen over de breedte van de organisatie om overbelasting te voorkomen. SYB hanteert hiervoor verschillende regelingen en richtlijnen.

Medewerkers

De zzp-honorering volgt de Richtlijn functie- en loongebouw presentatie-instellingen voor beeldende kunst 2024 van De Zaak Nu voor een middelkleine organisatie. Zzp'ers hebben een overeenkomst van opdracht voor de periode waarin de begroting met redelijke zekerheid gedekt is. In de huidige situatie is dat voor twee jaar tot einde 2024. Jaarlijks worden inflatiecorrectie en eventuele andere correcties doorgevoerd, waarbij de aanbevelingen van De Zaak Nu worden gevolgd. De directeur wordt ingeschaald binnen de bandbreedte van het directieniveau; de coördinator binnen die van het beleidsniveau. Vrijwilligers hebben een helder geformuleerd vrijwilligerscontract en ontvangen een vergoeding volgens de regels van de Belastingdienst.

Het bestuur evalueert eens per jaar met de directeur diens functioneren en de onderlinge samenwerking. Daarnaast zijn werkdruk en efficiëntie standaard aandachtspunten in de reguliere bestuursvergaderingen. De directeur houdt evaluatie- en voortgangsgesprekken met de medewerker(s) en de vrijwilligers, en rapporteert daarover aan het bestuur. Daarbij wordt besproken of de gestelde doelen haalbaar zijn binnen de daarvoor gestelde tijd, of er ontwikkelwensen zijn en hoe SYB daar redelijkerwijs aan kan bijdragen.

Kunstenaars in residency

Residents hebben de opdracht een (collectief) artistiek onderzoek te verrichten dat meerwaarde creëert voor de omgeving. SYB geeft residents geen opdracht nieuw werk te maken voor een tentoonstelling. De residents worden geacht de uitkomst van hun onderzoek en proces op enige wijze aan het publiek te presenteren aan het einde van hun residency. Het publiek is ook tijdens de werkperiode op bepaalde momenten welkom in SYB om het proces te volgen. Voor hun residency krijgen kunstenaars een vergoeding voor levensonderhoud gebaseerd op de bijdrage die het Mondriaan Fonds hanteert voor binnen-

landse residencies. SYB stelt het verblijf en gebruik van het huis en de faciliteiten gratis beschikbaar, voorziet in een (bescheiden) werkbudget voor materiaal en communicatie om het onderzoek te ondersteunen en vergoedt reiskosten. De directeur evalueert de residency-periode met de kunstenaars.

Kunstenaars in tentoonstellingen en korte evenementen

Kunstenaars die worden uitgenodigd voor tentoonstellingen, zoals de Triënnale van Beetsterzwaag, worden gehonoreerd volgens de Richtlijn Kunstenaarshonorarium (RKH) van BKNL. Voor activiteiten als performances, workshops, lezingen etc. wordt eveneens volgens de RKH een eerlijk honorarium betaald.

Algemeen

Bij samenwerkingen wordt gelet op eerlijke verdeling van profijt en geleverde bijdrage tussen alle partners.

Externe samenwerkingspartners worden eerlijk betaald. Professionals die vanwege hun artistiek inhoudelijke expertise worden betrokken voor bijvoorbeeld jury- of commissiewerk, ontvangen vacatiegeld.

Het bestuur ontvangt tot nu toe geen vergoeding anders dan voor onkosten. Met het oog op Fair Chain en toegankelijkheid bespreken we of ook bestuursleden een vrijwilligersvergoeding of vacatiegeld zouden moeten ontvangen.

Van kunstenaars en partners wordt verwacht dat zij zich op hun beurt aan de Fair Practice Code houden wanneer zij derden betrekken. SYB gaat op zorgvuldige wijze om met representatie en vermelding.

Er is een ongevallenverzekering afgesloten voor iedereen die voor SYB aan het werk is. Met behulp van een zelfscan in 2024 en door vervolgens eens per jaar de kernwaarden van de Fair Practice Code opnieuw te bespreken, wordt die steeds meer verankerd in concreet beleid en wordt gemonitord of en hoe die wordt toegepast in de praktijk.

Kunsthuis SYB leeft de Governance Code Cultuur 2019 (GCC) na volgens het bestuur-directie-model en implementeert die zoals passend is voor een kleine organisatie. De toepassing van de principes en aanbevelingen uit de GCC wordt toegelicht en verantwoord in het jaarverslag en op de website.

Het bestuur bestaat uit minimaal drie en maximaal vijf leden en functioneert onbezoldigd. Het werft leden aan de hand van profiel-schetsen en een lijst van benodigde competenties. Vacatures voor bestuur en directeur worden openbaar gemaakt, en er wordt ook gezocht buiten het eigen netwerk. Er wordt gestreefd naar een evenwichtige samenstelling en naar diversiteit op het gebied van deskundigheid, kennis en ervaring. De aandacht gaat onder meer uit naar kennis van het culturele veld, de zakelijke aspecten van de organisatie en ondernemerschap. Voor een specialistische instelling als Kunsthuis SYB is het daarbij van belang dat alle bestuursleden kennis hebben van dit specifieke veld binnen de beeldende kunst. Al enige tijd wordt gezocht naar een bestuurslid met expertise op het gebied van financiën, voor de functie van penningmeester. Gesprekken met mogelijke kandidaten zijn gepland. De bestuursleden worden aangesteld voor een termijn van vier jaar en zijn eenmaal herbenoembaar. De twee termijnen van de huidige voorzitter zijn verstreken en zij zal dan ook in 2024 afscheid nemen. Er wordt gezocht naar passende vervanging.

In de schrale culturele infrastructuur van Friesland zijn mensen met regio-overstijgende kwaliteit schaars, met als resultaat dat zulke mensen vaak bij meerdere instellingen betrokken zijn. Dit is nuttig en nodig en levert het voordeel op van waardevolle netwerken en gedeelde kennis, maar geeft, zeker in een regio waar samenwerken een must is, ook risico op ongewenste belangenverstrengeling of tegenstrijdig belang. Om dit te voorkomen volgt SYB de richtlijnen van de Code door duidelijke afspraken te maken, transparant te zijn en te zorgen dat er geen direct persoon-

lijke, artistieke of zakelijke belangen spelen. Nevenfuncties worden vermeld in de jaarverslagen en op de website en nieuwe nevenfuncties worden uiterlijk in de eerstvolgende bestuursvergadering besproken en getoetst. Bestuurders worden niet als freelancer betrokken en er is geen sprake van familiale relaties tussen medewerkers en bestuurders, of bestuurders onderling.

Het bestuur vergadert in principe zes keer per jaar met een statutair minimum van vier. Vergaderingen volgen een vaste agenda en er worden notulen gemaakt; belangrijke besluiten worden onderbouwd. De directeur is aanwezig bij de bestuursvergaderingen; andere medewerkers kunnen aanschuiven als daar aanleiding toe is. Daarnaast hebben het bestuur en de directeur regelmatig overleg. Financiële, beleids- en jaarstukken worden besproken, getoetst en vastgesteld volgens een jaaragenda.

Welke taken het bestuur delegeert aan de directeur en hoe de taken en verantwoordelijkheden zijn verdeeld, staat beschreven in een organisatiereglement. Het bestuur is begonnen dit uit te werken tot een directiereglement, dat o.a. beschrijft welke taken en verantwoordelijkheden het bestuur mandateert aan de directeur, en een bestuursreglement waarin het bestuur onder meer taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden verdeelt en besluitvorming vastlegt.

Eind 2023 is een financieel protocol opgesteld en een nieuw boekhoudkantoor betrokken, dat huist in Leeuwarden en veel ervaring heeft met culturele instellingen. Per 2024 wordt de financiële administratie geautomatiseerd met een vast systeem van controle

en accordering, en wordt per kwartaal inzicht gegeven. Wanneer financiers een accountantsverklaring eisen, wordt een externe accountant benoemd.

Bij Kunsthuis SYB wordt zorgvuldig gewerkt. Het bestuur schept de randvoorwaarden voor een goede en veilige werkomgeving en ziet erop toe dat SYB te allen tijde een veilige plek is voor alle betrokkenen: medewerkers, vrijwilligers, residents, exposerende kunstenaars, partners en bezoekers.

Vertrouwenspersoon

Een bestuurslid is benoemd tot vertrouwenspersoon. In 2024 is de vertrouwenspersoon Petra Heck (petra.heck@ndsm.nl).

Een extern vertrouwenspersoon kan betrokken worden bij het Landelijk Buro Integriteit en Vertrouwenspersoon (LBIV) middels het lidmaatschap van de Zaak Nu, of via een melding bij Mores.online. In de overeenkomsten en vrijwilligerscontracten worden deze opties genoemd. SYB tolereert geen enkele vorm van intimidatie, uitsluiting en kwetsend

of gewelddadig gedrag. SYB onderschrijft Fair Care van De Zaak Nu en heeft een gedragscode en protocol opgesteld, dat wordt verwerkt in een handboek en verkort wordt opgenomen in de contracten van medewerkers, kunstenaars en vrijwilligers.

Hoewel in de kleine organisatie van SYB de lijnen kort en helder zijn, is het goed om te kijken of het beleid nog past bij de huidige situatie en of er lacunes zijn. Door afspraken vast te leggen, worden ze duurzaam en duidelijk voor iedereen en is naleving en overdracht makkelijker. Het bestuur neemt in 2024 de governance opnieuw onder de loep aan de hand van de toolkit van CultuurOndernemen. Een belangrijke implementatie daarna is alle reglementen en protocollen elk jaar te agenderen en actualiseren. Een aandachtspunt hierbij is dat het zorgvuldig formuleren en monitoren van alle afspraken tijd kost, waarmee de belasting van bestuur en directie toeneemt. Het is zaak hier een goede balans te vinden, zodat dit niet (te veel) ten koste gaat van andere taken.

Code diversiteit en inclusie

De organisatie van SYB onderschrijft het belang van diversiteit in de organisatie en het programma en is inclusief voor alle mensen, ongeacht hun culturele, etnische, sociale of economische achtergrond, leeftijd, sekse, gender, seksuele geaardheid, opleidingsniveau, neurotype of lichamelijk vermogen.

Als kunstruimte en residency in Friesland is het ons streven de diversiteit in de Nederlandse kunstwereld én die in de regio te weerspiegelen en verwelkomen. Deze heeft hier in de provincie een andere betekenis dan in de Randstad en richt zich meer op sociaal-economische achtergrond, opleidingsniveau en taalachtergrond (vooral: Fries als moedertaal).

De medewerkers, vrijwilligers en kunstenaars van SYB zijn divers in leeftijd, sekse, gender, seksuele identiteit, sociaal-culturele en taalachtergrond (Nederlands, Fries, Albanees/Italiaans), maar hebben vrijwel allemaal een hoog opleidingsniveau, terwijl dat in Friesland gemiddeld MBO is. Het betrekken van MBO'ers, zowel in de organisatie, als maker en als publiek, is een uitdaging die SYB in de komende jaren graag actief aangaat.

Het lokale publiek is divers in o.a. leeftijd, (taal)achtergrond, gender, geaardheid en opleidingsniveau. SYB heeft een groeiend publiek van amateurkunstenaars uit de omgeving. Onder

het professionele publiek, zowel regionaal als nationaal, zien we steeds meer diversiteit. Dit is mede inherent aan het programma, dat relevante onderwerpen op gebied van verscheidenheid adresseert. Ook de studenten van Academie Minerva in Groningen, die jaarlijks een 24-uurs-residency komen doen, zijn steeds meer divers, vooral op gebied van gender en achtergrond.

SYB werkt regionaal en nationaal regelmatig samen met een variëteit aan professionele partners uit het kunstenveld. In Friesland zelf is samenwerking noodzakelijk om een brede culturele infrastructuur te bevorderen. SYB verbindt zich vooral met Arcadia, het Fries Museum en VHDG, én met lokale partners zoals de Tropische Kas, basisscholen, zorginstellingen en bioboer Gjalt. Vanaf 2024 initieert SYB een strategie om nieuwe Friezen in de asielzoekerscentra in Drachten en Burgum te bereiken.

Heldere taal bereikt een brede doelgroep, daarom is toegankelijk taalgebruik in alle publieksteksten belangrijk. Maar 'easy reading is hard writing' en kost tijd en kunde.

De basistaal in SYB is Nederlands. Vrijwel alle pers- en inhoudelijke teksten worden vertaald in het Engels en het Fries, wat zeer wordt gewaardeerd, ook door de Friese pers.

De meeste activiteiten van SYB zijn gratis. De publieksruimte op de begane grond is goed toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Het toilet en de woonvertrekken zijn echter op de eerste en tweede verdieping. Het huis is een monument, wat rigoureuze aanpassingen helaas moeilijk maakt.

SYB onderzoekt de komende jaren op welke manieren zowel het huis als het programma toegankelijker gemaakt kunnen worden. We denken bijvoorbeeld aan een buurthuisfunctie voor de dorpsjeugd, en ook iets als het aanbieden van een gebarentolk bij activiteiten kan verschil maken.

4. Positionering Kunsthuis SYB

SYB is uniek in Nederland en in Fryslân omdat het opereert vanuit een ruraal gebied in een tweetalige regio met een rijke culturele geschiedenis en eigen gemeenschappen. Fryslân is een plek waar veel actuele maatschappelijke vraagstukken samenkomen: van woningtransformaties en culturele diversiteit tot vraagstukken over het milieu. De provincie kampt met veranderende gemeenschappen en demografie, en trekt ook nieuwe inwoners aan. Enerzijds is Fryslân gezegend met de erfenis van zijn eigen taal en gewoonten naast het Nederlands. Anderzijds zoekt Fryslân naar nieuwe manieren en middelen om die eigen diversiteit te waarborgen. Voor SYB is de Fryske Akademy een bron van inspiratie.

Fryslân heeft een rijk cultureel erfgoed en werkt aan een sterkere culturele infrastructuur. Bovendien, door de hoge kosten en beperkte ruimte in de Randstad, wordt Fryslân steeds aantrekkelijker voor kunstenaars uit de grotere steden. Door de culturele rijkdom van deze regio en de interregionale beweging is het belangrijk om samen te bouwen aan een duurzame culturele infrastructuur. De hedendaagse kunstsector in Fryslân is minder groot, vooral niet buiten Leeuwarden. Kunsthuis SYB is een cruciale schakel binnen deze context. Het nationa-

le cultuurbeleid 2025-2028 formuleert dat geografische spreiding belangrijk is en zoals voormalig staatssecretaris Uslu schrijft: “Ik ben het ermee eens dat lokale worteling en verbondenheid belangrijk zijn” (Uitgangspunten cultuursubsidies 2025-2028, p.8). Wij verwelkomen deze woorden en benadrukken dat SYB een van de weinige plekken is in het landelijk gebied van Fryslân met een nationaal bereik dat specifiek is gewijd aan de ontwikkeling en presentatie van hedendaagse kunst.

De structurele steun van de provincie Fryslân en van het Mondriaan Fonds zijn cruciaal voor het voortbestaan van SYB. SYB onderhoudt nauw contact met andere lokale culturele belanghebbenden. Naast structurele ondersteuning ontving SYB in 2023 een subsidie om een programma te onderzoeken en te ontwikkelen met meer aandacht voor publieke presentaties die worden geïmplementeerd onder de titel *Unpacking the House / Húshimmelje* in 2024 en 2025. SYB krijgt daarnaast regelmatig bescheiden financiële bijdragen van de gemeente Opsterland, die zeer beperkte budgetten heeft voor kunst. Een ander positief element is dat SYB een stabiel betaalbaar huurcontract heeft, waardoor stabiliteit van locatie, werkomstandigheden en tentoonstellingsruimte is ontstaan. Het heeft ook een continuïteit en vertrouwdeheid met het publiek en bezoekers gecreëerd.

Door de jaren heen is SYB regelmatig dialogen, artistieke samenwerkingen en programma's voor talentontwikkeling aangegaan met andere noordelijke instellingen, voornamelijk in Leeuwarden en Groningen. Deze omvatten samenwerkingen met het Fries Museum, VHDG (Leeuwarden), Het Resort (Groningen), en Academie Minerva (Groningen). Sinds 2018, toen Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad van Europa werd, is de legacy-organisatie Arcadia een cruciale speler in het gebied. De hedendaagse kunsttentoonstelling Paradys, trok in 2022 zo'n 24.000 bezoekers. SYB werkte in 2022 samen met Arcadia in de vorm van een podcastserie.

In 2025 versterkt SYB de bestaande dialogen verder door een structurele en verdiepende samenwerking. Voor de komende Paradys van Arcadia (2025) is SYB mede-opdrachtgever voor een tentoonstelling met nieuw werk van Selma Selman en in 2028 richt de samenwerking zich op het 'uitpakken' van het erfgoed van het Anna Blaman Huis. We zetten het gesprek met het Fries Museum en Princessehof voort om artistieke middelen zoals collectiestukken en tentoonstellingsruimtes te delen voor tentoonstellingen in 2026 en 2027. Dit sluit aan bij het artistieke discours regionaal en landelijk.

5. Residencies en presentatie kunstenaars

De residencies hebben als doel bij te dragen aan talentontwikkeling en onderzoek. De kunstenaars, beoefenaars, of collectieven worden uitgenodigd om in het dorp Beetsterzwaag te wonen en hebben de vrijheid om zich te richten op specifieke ontwikkeling van hun praktijk; weg van het stedelijke gebied en in de nabijheid van de natuur voor een periode van zes weken. De residents worden aangemoedigd een volgende stap in hun praktijk te zetten zonder nieuw werk te hoeven produceren. Het eindstation van dit proces kan ergens in de toekomst liggen.

De organisatie heeft ervaring in het goed voorbereiden van elk project op een manier die toegankelijk is voor partners, andere kunstenaars en bezoekers. Tijdens de residency houdt de organisatie wekelijks contact met de residents om hun proces zo goed mogelijk te ondersteunen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van het netwerk, de kennis en ervaring van de organisatie.

Elke residency wordt afgesloten met een publieke presentatie. Dit kan in de vorm van een artist talk, een atelierbezoek of een workshop. Tenslotte komen de residents terug naar SYB tijdens de Triënnale van Beetsterzwaag waar een aantal van hun werken op verschillende locaties in het dorp gepresenteerd worden aan het publiek.

Pia Louwerens en Katinka van Gorkum

Húsgenoaten: Echo's en Sporen van een Lesbisch Archief

Residencydatum	8 mei –18 juni 2023
Samenwerking	Tresoar, Leeuwarden
Publieke presentatie	Het Lesbisch Continuüm, 18 juni 2023

Van 8 mei tot 18 juni waren kunstenaar-onderzoekers Pia Louwerens en Katinka van Gorkum te gast bij Kunsthuis SYB, waar zij het voormalig Lesbisch Archief Leeuwarden onderzochten en ontsluiten met artistieke methodes. Tijdens hun residentie kregen Louwerens en Van Gorkum naast SYB advies en begeleiding van kunstenaar Philipp Gufler.

Het Lesbisch Archief Leeuwarden (L.A.L.), dat later het Anna Blaman Huis werd, omarmde voor hun verzamelbeleid gedurende de jaren '80 het "Lesbisch Continuüm": een politiek en literair concept dat werd geïntroduceerd door de radicale feministe Adrienne Rich. Aansluitend op de vrouwenbeweging omvat dit concept naast het bestaan van lesbiennes door de eeuwen heen ook familiale- en zorgbanden tussen vrouwen, vrouwen die op een of andere manier elkaar als levens- of bondgenotes verkozen en ander verzet van vrouwen tegen het heteropatriarchaat.

Het L.A.L. concentreerde zich op zichtbaarheid en versterking van de lesbische gemeenschap en maakte zichzelf onderdeel van de geschiedenis, door zelf evenementen te bezoeken, documenteren en archiveren. Pia en Katinka concentreerden zich tijdens hun residency bij SYB vooral op de beginperiode van het archief, toen het zich nog in het woonhuis van Henny Smid bevond en de status van de materialen laveerde tussen gebruiksvoorwerp en archiefstuk.

Lesbisch Archief Leeuwarden

Het doel van het Lesbisch Archief Leeuwarden was om de lesbische emancipatiestrijd met informatie te ondersteunen, en streefde naar een zo gelijkwaardig mogelijke afspiegeling van achtergestelde groepen in de samenleving, met een nadruk op lesbische, gekleurde, en Joodse vrouwen en vrouwen uit de arbeidersklasse. Het archief werd al gauw te groot voor de huiskamer van Henny Smid, en in 1987 betrok het een pand in Leeuwarden, dat de naam Anna Blaman Huis kreeg. In het archief bevonden zich boeken, foto's, affiches, buttons, cassettebandjes, scripties, kleding, wetenschappelijke publicaties en alles wat ook maar met de emancipatie van lesbische vrouwen en achtergestelde groepen in de samenleving te maken had. In 2013 werd het Anna Blaman Huis om financiële redenen gesloten, en werd het archief ondergebracht bij andere archieven zoals Tresoar in Leeuwarden en IHLIA in Amsterdam.

Pers	Drachtster Courant, SA24
(Online) bereik	46.000+
Bezoekers	55
Speciaal diner	11

Kunstenaars en onderzoekers Pia Louwerens en Katinka van Gorkum tijdens de publieke presentatie 'Het Lesbisch Continuüm', 18 juni 2023. Foto: Kunsthuis SYB

Olivia D'Cruz, presentatie en pauze *Water Witching: Performative Walk*, 10 september 2023. Foto: Kunsthuis SYB

Olivia D'Cruz

Water Witching: A Research on Landscape and Fiction

Residencydatum 26 juni – 30 juli 2023

Publieke presentatie *Water Witching: Performative Walk*, 10 september 2023

Van 26 juni tot 30 juli 2023 was Olivia D'Cruz te gast in Kunsthuis SYB voor een residency waar ze werkte aan het project *Water Witching: A Research on Landscape and Fiction* over de wichelroede en de relaties tussen mens, het meer dan menselijke en het water in Beetsterzwaag.

Wichelen, ook bekend als wichelroedelopen, raddomantie, of 'water witching' en 'dowsing' in het Engels, is een praktijk waarbij een gevorkte twijg of een paar L-vormige koperen staven worden gebruikt om ondergrondse waterbronnen, minerale afzettingen of verloren voorwerpen op te sporen. Het gaat terug tot de 16e-eeuwse mijnbouw in Duitsland, waar het werd gebruikt om metaalertsen op te sporen. Tijdens het wichelen liepen de beoefenaars over het land terwijl ze het wichelroede-instrument met beide handen vasthielden. Het instrument buigt of beweegt naar de grond als het in de buurt van de gezochte bron komt. Naast de praktische toepassing vereist wichelen veel aandacht voor het land en is het gebaseerd op elementen van fictie en verhalen vertellen.

Tijdens haar residency in Kunsthuis SYB liet Olivia zich inspireren door de praktijk van wichelen om de menselijke relaties met het landschap te onderzoeken. Ze reflecteerde op hoe water kan worden gezien als een plek voor 'terravorming' en controle en op hoe water steeds

minder is verbonden met het gevoel van een plek. Door middel van ontmoetingen met lokale bewoners en met de nabijgelegen rivier en het veenlandschap, onderzocht ze op artistieke wijze de rol van water in het landschap rond Beetsterzwaag.

Op zondag 30 juli organiseerde SYB een filmvertoning voor bewoners uit Beetsterzwaag en omgeving met wie Olivia tijdens haar residentie heeft samengewerkt. De residency werd afgesloten met een publieke presentatie *Water Witching: Performative Walk* op zondag 10 september 2023.

Tijdens de presentatiemiddag deelde Olivia haar onderzoek en experimenten met het publiek. De middag begon met een gesprek tussen Olivia en directeur Arnisa Zeqo. Daarna nodigden we de bezoekers uit voor een educatieve performatieve wandeling naar het riviertje het Alldjip. De bezoekers/deelnemers kregen wichelroedes en andere observatie-instrumenten, zoals een verrekijker of vergrootglas, om te gebruiken.

De wandeling verwijst naar Olivia's onderzoek bij SYB en naar haar nieuwe werk, een film die de kunstenaar momenteel ontwikkelt. De nieuwe film is een poging om water te bestuderen in zijn lokale context door middel van de levens en industrieën die er nauw mee verbonden zijn.

Pers	Sa24, It Niis, Drachtster Courant
(Online) bereik	52.000+
Bezoekers	65
Deelnemers educatieve performatieve wandeling	25
Deelnemers speciaal diner	16

Still uit de film *The Visitor* van Alban Karsten, 2023

Alban Karsten

The Fences of Beetsterzwaag

Datum	25 september – 7 november
Publieke presentatie	The Visitor, 5 september 2023
Samenwerking	MNNNZNGVRNGNG

In Kunsthuis SYB werkte Alban Karsten aan zijn onderzoek *The Fences of Beetsterzwaag*. Het uitgangspunt van dit project was om met orale geschiedenissen van het dorp te werken – zoals regionale verhalen, mythen, dorpsroddels, leugens en zeer lokale kronieken. Om toegang te krijgen tot het collectieve geheugen van het dorp, dacht Karsten, moest hij lid worden van haar plaatselijke clubs. Zodoende sloot hij zich tijdelijk aan bij twee Beetsterzwaagse koren.

Via de koren leerde hij veel mensen kennen met ieder hun unieke verhalen, die hem op hun beurt weer doorverwezen naar andere contacten. Al snel kwam hij meerdere dagen per week bij dorpelingen over de vloer. Tijdens een van deze bezoeken hoorde hij het verhaal van het ongewoon hoge aantal UFO-waarnemingen in deze regio in het midden van de jaren zeventig. Vanaf dat moment begon Karsten zijn zoektocht naar directe getuigen die bereid waren om met hem mee te werken aan zijn film *The Visitor*.

Die zoektocht bracht hem bij mensen met de meest uiteenlopende en wonderlijke ervaringen van decennia geleden, terwijl de koren een essentieel aspect van zijn artistieke werk bleken te zijn. De koren brachten structuur in zijn weken door de repetities en hielpen hem het zingen te herontdekken als onderdeel van zijn artistieke praktijk; als een performatief instrument en een methode om zich te verbinden met een gemeenschap.

Op zondag 5 november organiseerde SYB de presentatie ter afsluiting van de residency van Alban Karsten. Tijdens de presentatie deelde Karsten het onderzoek dat hij in Beetsterzwaag heeft uitgevoerd met het publiek. De middag begon met een gesprek tussen Karsten en directeur Arnisa Zeqo, gevolgd door een vertoning van zijn film *The Visitor*, die de kunstenaar heeft gemaakt tijdens de residency. Het programma sloot af met een vocaal optreden van de kunstenaar samen met MNNNZNGVRNGNG, het Beetsterzwaagse amateur mannenkoor onder leiding van dirigent Liesbeth van Dongen.

Pers	Sa24, It Niis
(Online) bereik	23.000+
Bezoekers	70

Still uit de film *The Visitor* van Alban Karsten, 2023

Selma Selman in de Tropische Kas, 2023.
Foto: Kunsthuis SYB

Selma Selman

Datum 17 – 24 september 2023
Samenwerking Arcadia

In 2023 begon Selma Selman aan haar onderzoeksresidency voor het project *600 years of Migrant Mothers* dat in 2025 zal plaatsvinden. Het project betreft een institutionele samenwerking tussen SYB en Arcadia, in het bijzonder met de artistiek leider van Paradys, Hans den Hartog Jager.

Selman is een Bosnische kunstenaar met een Roma-achtergrond die in Nederland woont. Ze werkte een paar jaar als assistente van Carry Mae Weems. In gesprek met SYB over het nieuwe programma *Húshimmelje* (2024/5) wees Selman er terecht op dat veel feministische verhalen rond de keukentafel vaak vergeten en ontoegankelijk zijn voor de huidige generaties, vooral voor mensen uit gemarginaliseerde gemeenschappen. *600 years of Migrant Mothers* "(...) involves a research effort tracing generations of mothers who led my existence today, starting from myself and my DNA", schrijft ze.

De residency in 2023 is een vertrekpunt om voor te stellen hoe het project in 2024 en 2025 vorm kan krijgen. In 2025 zal een nieuw werk worden gerealiseerd.

Publieke performatieve wandeling en de educatieve workshop tijdens de presentatie *How to Become a Mountain*, van Wessel Verrijt Foto: Kunsthuis SYB

Wessel Verrijt *Ciliates – Moving Materials*

Datum	13 november – 24 december 2023
Publieke presentatie	<i>How To Become A Mountain</i> , 13 januari 2024

Wessel Verrijt was te gast bij SYB voor een residency van 13 november – 24 december 2023. Onder de titel *Ciliates – Moving Materials* creëerde Verrijt een netwerk van nieuwe verhalen over Beetsterzwaag door oude materialen van de bewoners te verzamelen en te bundelen tot nieuwe assemblages. De kunstenaar die opgroeide in Lierop (Noord-Brabant), ging een sociale interactie aan met bewoners van Beetsterzwaag en doet een nieuw onderzoek dat de grenzen tussen kunst, theater en ritueel doet vervagen.

De oorsprong van Verrijts werk ligt in gevonden materialen. Verzamelde stukken hout, textiel, metaal en karton worden door hem geassembleerd tot nieuwe sculpturale vormen, die de sporen van hun herkomst en geschiedenis dragen. De sculpturen zijn tijdelijk van aard en vormen samen een amalgaam; een organisme waarin materialen van sculptuur naar sculptuur reizen en organisch van plek naar plek bewegen.

Tijdens zijn residency bij SYB ontmoette Wessel Verrijt verschillende mensen uit Beetsterzwaag en omgeving om afvalmaterialen te verzamelen voor zijn nieuwe assemblages. Het landschap diende daarnaast als inspiratie en uiteindelijk als locatie voor performances en interventies.

Het project *Ciliates – Moving Materials* resulteerde in een publieke presentatie van de films en sculpturen op verschillende buitenlocaties in het dorp op zaterdag 13 januari 2024.

Tijdens een open inloop zijn de sculpturen en de film te zien, gevolgd door een middagprogramma. Het programma begint met een gesprek tussen de kunstenaar en directeur Arnisa Zeqo over zijn onderzoek, afvalmaterialen en rituelen, gevolgd door een publieke performatieve wandeling door het dorp met een van de sculpturen. De wandeling in de natuur eindigde met een educatieve workshop met de vraag 'wat betekent het om een berg te zijn'.

Pers	Sa24, Actief Online, Drachtster Courant
(Online) Bereik	54.000+
Bezoekers	80
Deelnemers	15

Naast de structurele steun die Kunsthuis SYB in 2023 ontving, werd de residency van Wessel Verrijt mogelijk gemaakt door Stichting Van Teyens Fundatie, Beetsterzwaag.

Publieke performatieve wandeling en de educatieve workshop tijdens de presentatie *How to Become a Mountain*, van Wessel Verrijt Foto: Kunsthuis SYB

6. Educatie en talentontwikkeling

24-uurs residenties

Datum	23 februari – 6 maart 2023
Samenwerking	Academie Minerva Groningen

Sinds 2016 werkt Kunsthuis SYB samen met Academie Minerva in Groningen aan haar 24 uur talentontwikkelingsprogramma. De samenwerking is simpel en eenvoudig: gedurende een periode van twee weken host en begeleidt SYB studenten voor een 24-uurs residency in Beetsterzwaag. Na afloop wordt de ervaring van de studenten geëvalueerd door het team van SYB en de docenten van Minerva, wat leidt tot een gezamenlijke discussie.

Met: Anne Willegers, Noa Boon, Dionysia Yioukka, Alexandra Panayiotidou, Annika van Veen, Sukhmani Lunial, Ditta Sarfenstein, Gergely Jelinek, Naomi Arnaudova, Haru Sukegawa, Jens Huls, Esther Hafkenscheid, Stijn Wijnsma, Jesse Noor, Janejira Van Mol, Ivonne Fernandez Herrero, Douwe Engels.

Op zaterdag 25 februari arriveerden de eerste studenten in Beetsterzwaag voor hun residency van een dag en een nacht in Kunsthuis SYB.

Kunsthuis SYB en Academie Minerva bieden derde- en vierdejaarsstudenten de mogelijkheid om deel te nemen aan een ultrakorte residentie in SYB in Beetsterzwaag. Studenten delen de residentie van 24 uur met een medestudent om een specifiek project te onderzoeken en/of te ontwikkelen. Met het 24-uurs project willen Kunsthuis SYB en Academie Minerva de studenten de kans geven het concept van werken in residence te ervaren.

Het format van de 24-uurs residencies is in 2013 voor Kunsthuis SYB ontwikkeld door Noor Nuyten en het Sober and Lonely Institute for Contemporary Art (SLICA), een kunstinitiatief in Zuid-Afrika. Dit project werd mogelijk gemaakt door Academie Minerva.

Deelnemers 17

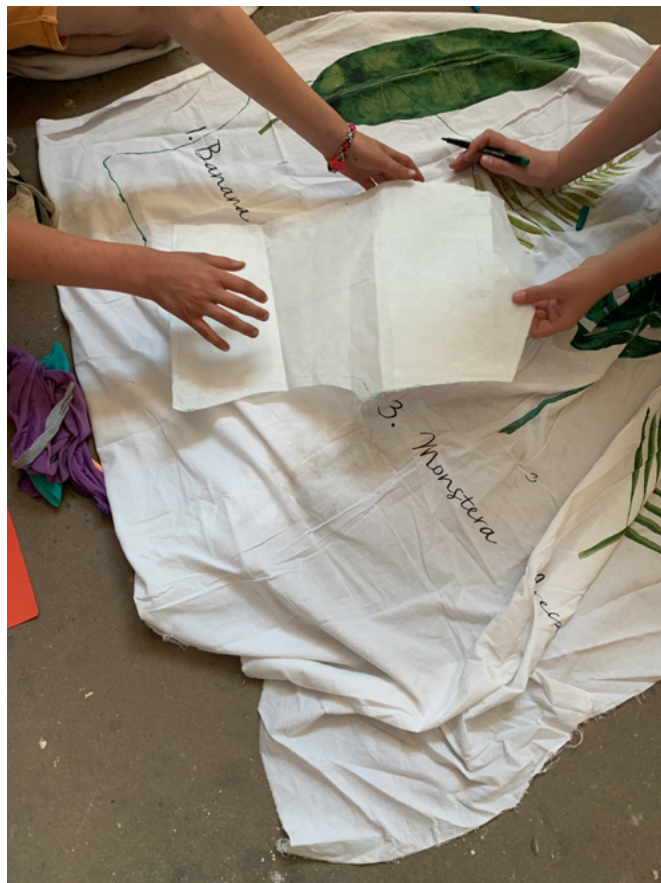
Kunsteducatie ontwikkeling

In 2022 heeft Kunsthuis SYB contact gezocht met basisschool De Finne in Beetsterzwaag over de ontwikkeling over een speciaal kunsteducatieproject met basisschoolkinderen uit groep 6 tot en met groep 8. Vanwege coronamaatregelen is de uitvoering van het kunsteducatieproject verplaatst naar 2023.

In 2023, na de coronaperiode (2021/2022), ontwikkelde Kunsthuis SYB een nieuw educatief pakket met educatieprofessional Tika Leinenga. In 2023 is SYB begonnen met het conceptualiseren en voorbereiden van een nieuw tweejarig programma onder de titel *Unpacking the House / Húshimmelje*. In deze context werd het educatieve pakket dat we samen met Leinenga ontwikkelden verder aangescherpt met ontmoetingen met de onderwijzers van KC de Finne en externe deskundigen om een directe link te leggen met de thema's van het artistieke programma Húshimmelje.

SYB nodigde drie kunstenaars uit om de workshopserie te ontwikkelen voor de KC de Finne groep van kinderen uit groep 6 tot 8. Voortbordurend op het hoofdconcept van *Unpacking the House / Húshimmelje* werkte kunstenaar en modeontwerper werkte aan de workshop Laura Dubourjal "Making clothes without Sewing" met materialen die in huis te vinden zijn en gerecycled kunnen worden. Met de workshops doken we in de wereld van kunst en duurzame mode. Samen met de kunstenaar onderzochten we de belangrijkste mode-ontwikkelingen (van draagbare mode tot mode als kunstobject) van deze tijd. Sara-Lot van Uum organiseerde een workshop getiteld 'Unpacking the House: The Kitchen Cabinet Workshop: how do different tastes and smells tell us stories?'. Deze workshop is bedoeld om de persoonlijke en collectieve herinneringen en geschiedenissen van specerijen en andere ingrediënten die in keukenkasten zijn opgeslagen, te ontrafelen en uit te pakken. Met Olivia D'Cruz werkten de leerlingen aan het maken van maskers van papier-maché, gebaseerd op foto's van hun voorouders.

Deelnemers leerlingen uit groep 6, 7, 8 45

Leerlingen tijdens workshop Making clothes without Sewing. Foto: Kunsthuis SYB

7. Institutionele samenwerkingen en bijzondere projecten

Kunsthuis SYB gaat regelmatig samenwerkingen aan met andere regionale en nationale instellingen. Kunsthuis SYB vindt het belangrijk om de regionale banden te versterken en te bouwen aan een veilig en rijk kunstklimaat in Friesland. In 2024 wil SYB deze samenwerkingen verder bestendigen. In 2023 waren er samenwerkingen met 6 verschillende instellingen: het Fries Museum (Leeuwarden), N.k.g Publishing (Amsterdam), het resort (Groningen), Kunstroute Opsterland (gemeente Opsterland), de Tropische Kas (Beetsterzwaag) en Museumnacht Friesland (Friesland).

Performance *No Space* in het Fries Museum, Selma Selman, 2023. Foto: Aron Weidenaar

Performance Selma Selman 'No Space' in Fries Museum

Titel	<i>No Space</i>
Datum	21 januari 2023
Tijden	15:30 – 19.00 uur
Locatie	Fries Museum, Leeuwarden

Kunsthuis SYB begon 2023 met de bijzondere uitnodiging om een performance te programmeren in een speciale samenwerking met het Fries Museum in Leeuwarden.

In het kader van de tentoonstelling *You used to fly, go everywhere and wake up those who are asleep* van de Kosovaarse kunstenaar Petrit Halilaj, gecureerd door Judith Spijksma, nodigde Kunsthuis SYB Selma Selman uit voor een performance met de titel 'No Space'. Tijdens de performance stelde de kunstenaar van Roma en Bosnische afkomst vragen over het erbij horen, de zichtbaarheid en de ruimte binnen museumcollecties en bezoekers.

Selma was in 2022 en 2023 resident aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunst in Amsterdam. Ze studeerde af aan de Universiteit van Syracuse met een Master of Fine Arts in Transmedia, Visual en Performing Arts. Haar werk belichaamt zowel de strijd in haar eigen leven, als die van haar gemeenschap.

De werken van Petrit Halilaj grijpen met regelmaat terug op de recente geschiedenis van Kosovo en de politieke en culturele spanningen in de regio. Intieme, persoonlijke ervaringen, liggen aan de basis, maar zijn werk raakt tegelijkertijd aan bredere, maatschappelijke onderwerpen zoals vrijheid en identiteit, de (her)waardering van verhalen en erkenning van LGBTQI+. In deze tentoonstelling in het Fries Museum keerde Halilaj met tot de verbeelding sprekende installaties terug naar zijn geboortegrond: het dorp Runik in Kosovo.

Tijdens de Art Talk was Charles Esche te gast, directeur van het Van Abbemuseum in Eindhoven en hoogleraar hedendaagse kunst en cureren aan Central Saint Martins, University of the Arts in Londen. Michelle Samba verzorgde een muzikale performance in de vorm van een percussiecompositie tussen de programmaonderdelen door. De middag werd gemodereerd door Nadine Ridder.

Bezoekers 45

Speciale filmvertoning Sol Archer voor vrijwilligers en vrienden Tropische Kas

Datum 16 maart 2023

Locatie Buorskip, Beetsterzwaag

Donderdag 16 maart keerde kunstenaar en oud-resident Sol Archer terug naar Beetsterzwaag voor de vertoning van zijn nieuwste film, speciaal voor vrijwilligers en vrienden van de Tropische Kas in Beetsterzwaag. Het was een bijzondere avond met persoonlijke gesprekken.

In de zomer van 2022 werkte Sol tijdens zijn residency bij Kunsthuis SYB aan het project *Gardening Practices*, een film die hij in samenwerking met vrijwilligers van de Tropische Kas heeft gemaakt. De film was eveneens geselecteerd voor het International Film Festival Rotterdam (IFFR) in januari 2023.

“De broeikas als het ultieme voorbeeld van geconstrueerde natuur. Een floraal spektakel voltrekt zich binnen de glazen wanden van de kas, waar vrijwilligers de ervaring compleet maken door geluiden uit de tropen na te bootsen naar de muzikale notatie van de Braziliaanse kunstenaar, fotograaf en ontdekkingsreiziger Hercule Florence, die natuur, beeld en geluid twee eeuwen terug ook al samenbracht.” – IFFR.

Bezoekers 30

Filmvertoning *On a bare rock by the ocean you will never hear anything but birds whose cries blend with the sound of winds* in de Buorskip in Beetsterzwaag, 2023.

Foto: Kunsthuis SYB

Kunstroute Opsterland

Data 27, 28 en 29 mei 2023
Tijd 11:00 – 17:00 uur.

In het Pinksterweekend van 27 t/m 29 mei 2023 vond een nieuwe editie van Kunstroute Opsterland plaats. Dit evenement is een open atelierroute langs verschillende ateliers van kunstenaars in de gemeente Opsterland.

Kunsthuis SYB bood deze editie ruimte aan lokale kunstenaar Guido van den Berg om zijn werk te presenteren. Van den Berg toont zijn werk in een speciale presentatie met vijf grote fotowerken. Lichtval, kleur en vorm spelen een belangrijke rol in het werk van Guido.

Bezoekers 207

Foto: Guido van den Berg

Performance *Antifragile Body* door Selma Selman in de Tropische Kas, 2023. Foto: Lucas Kemper

Nocturnal Voices, Museumnacht Friesland

Data	30 september 2023
Tijden	19:00 – 23:00 uur
Locatie	Tropische Kas, Beetsterzwaag
Entree	gratis

Wat als je onderbewustzijn kon spreken? Wat als het water je de weg kon wijzen? Wat als je met vogels zou kunnen communiceren?

Op zaterdag 30 september 2023 organiseerden Kunsthuis SYB en de Tropische Kas in Beetsterzwaag een speciale avond getiteld 'Nocturnal Voices' in het kader van Museumnacht Friesland. In de avond van 30 september openden deelnemende musea en culturele instellingen in de hele provincie hun deuren voor publiek.

Kunsthuis SYB en de Tropische Kas sloegen de handen ineen voor een gezamenlijke presentatie in het sfeervol verlichte kassencomplex. De avond is gecureerd door Kunsthuis SYB en bracht het werk van drie in Nederland gevestigde kunstenaars samen.

Nocturnal Voices toonde twee films van oud-residents Sol Archer en Olivia D'Cruz en een bijzondere performance van gast-kunstenaar Selma Selman. Hun werk bevraagt en raakt aan wat post-menselijk, post-natuur en post-identiteit genoemd kan worden. Hun werk beweegt zich tussen film, performance en de nuances van taal.

Olivia D'Cruz, still uit de film *Je droomt ook van jezelf als een schepsel van het moeras*, 2023

De film *On a bare rock by the ocean you will never hear anything but birds whose cries blend with the sound of winds* (2022) van Sol Archer laat de broeikas zien als het "ultieme voorbeeld van de geconstrueerde natuur."

De nieuwste film getiteld *Je droomt ook van jezelf als een schepsel van het moeras* (2023) van Olivia D'Cruz is een poging om water te bestuderen in zijn lokale context door middel van de levens en industrieën die er nauw mee verbonden zijn.

Speciaal voor de Museumnacht Friesland nodigde Kunsthuis SYB kunstenaar Selma Selman uit voor een performance getiteld *Antifragile Body*. De performance komt voort uit haar doorlopende project 'Dear Omer', een serie wekelijkse briefgedichten die sinds 2020 regelmatig worden gedeeld op sociale media. Omer is een personage uit het universum van de autofictie, een verlengstuk van Selma, een godheid, een kennis, een geliefde, het collectieve onderbewustzijn. In deze voorstelling speelt Selma met verwachtingen rond identiteit als vrouw, kunstenaar en dorpeling en slaat ze die aan diggelen. Zoals de kunstenaar in een van de gedichten schrijft 'Risico's nemen is mijn veilige zone'.

Pers	Sa24, Actief Online, Leeuwarder Courant
(Online) bereik	171.000+
Bezoekers	80

Bezoekers bij het werk *On a bare rock by the ocean you will never hear anything but birds whose cries blend with the sound of winds* (2022) in de Tropische Kas, 2023. Foto: Kunsthuis SYB

Boekpresentatie in samenwerking met N.k.g. Publications

Datum Donderdag 9 november 2023
Locatie SYB, Hoofdstraat 70, Beetsterzwaag
Tijd 16:00 – 18:00 uur

Op donderdag 9 november was kunstenaar en alumni Liza Prins te gast bij Kunsthuis SYB voor de lancering van haar nieuwe publicatie "Bitterswiet: A Tiny Mulder Inquiry in Word and Voice". De middag was onderdeel van de Fryske Boekewike (Friese Boekenweek) die van 4 t/m 12 november in heel Friesland werd georganiseerd.

Het programma omvatte een speciale luistersessie met gedichten van Tiny Mulder in het Engels en Fries, gesprekken met bijdragers en de uitgever en een signeersessie.

Over "Bitterswiet"

"Bitterswiet" is een bloemlezing van essays, gedichten en ander werk dat taal en specifiek de Friese taal onderzoekt als een middel voor verzet. Het is een reis door het werk en leven van de Friese dichter Tiny Mulder, het theoretische werk van Anne Carson en de geschiedenis en de fonetiek van de Friese taal. Daarbij onderzoekt de publicatie de affectieve kwaliteiten van gesproken taal in het algemeen, en van het Fries in het bijzonder, om te ontdekken hoe we kunnen bouwen aan een grenzeloze, liefdevolle getuigenis van een andere wereld.

Boekpresentatie Bitterswiet: The Frisian Language as Resistance, 9 november 2023. Foto's: Sjoerd Knol

Publicatie Bitterswiet: A Tiny Mulder Inquiry in Word and Voice. Foto's: Sjoerd Knol

Het boek is geschreven in het Engels en Fries en bevat bijdragen van kunstenaar Liza Prins, Friese taalkundige Eduard Knotter en kunstenaar Alina Lupu. N.k.g. Publications is de uitgever en Toni Brell is de vormgever van het boek. Het boek wordt mogelijk gemaakt door het Feitsma Fûns, het Mondriaan Fonds en Kunsthuis SYB.

“Bitterswiet” ontstond tijdens de onderzoeksresidency van Liza Prins in Kunsthuis SYB in 2022. Bij SYB werkte Liza samen met Alina Lupu (SYB Circles) aan een briefwisseling. Met Eduard Knotter werkte de kunstenaar samen om een beeld te krijgen van de tonaliteiten die in Friese stemmen tot uitdrukking komen, de geschiedenis van het Fries en (non-)vertalingen. Bij Tresoar, het archief dat veel schatten herbergt als het gaat om Friese taal en cultuur, deed ze onderzoek naar geluidsopnamen van Tiny Mulder.

Pers	It Niis, Sa24, De Moanne
(Online) Bereik	21.000+
Bezoekers	17

Midseason

Midseason talentontwikkeling
i.s.m. kunstinitiatief het resort (Groningen)

Datum	9 – 10 november 2023
Deelnemende kunstenaars	Alex Murphy, Beth (Ka Yi) Wong, Jens Huls, Lily Dollner, Madeleine Elisabeth Peccoux, Naomi Hubèrt, Silke Riis.

Kunsthuis SYB en kunstinitiatief het resort (Groningen) werken sinds 2019 samen aan Midseason: een programma voor startende kunstenaars. Het project is destijds gestart als onderdeel van Artist In Space, een programma ontwikkeld door de kleine kunstinitiatieven uit Drenthe, Groningen en Friesland om noordelijk kunstaalent verder te ontwikkelen en te faciliteren.

In 2023 verbleven de deelnemende kunstenaars 2 dagen in SYB voor twee workshops. De centrale vraag van het programma was: hoe kunnen we gezamenlijk in gesprek gaan en schrijven over kunst? Gedurende twee dagen in Kunsthuis SYB kwamen we samen om praktijken te ontvouwen in een groepssetting, het werk tot elkaar en tot de omgeving te verhouden en deel te nemen aan een schrijfworkshop en een boekpresentatie.

Workshop 1 – groepskritiek – met Liza Prins

Liza Prins is kunstenaar, onderzoeker en schrijver gevestigd in Amsterdam. Ze werd opgeleid als kunstenaar aan de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam en aan the School of the Art Institute of Chicago en studeerde af met een master in Artistic Research aan de Universiteit van Amsterdam, waar haar scriptie zich richtte op de raakvlakken tussen feministische, nieuw materialistische methodologie en performatieve artistieke praktijken.

Workshop 2 – schrijven – met Becket Flannery

Becket Flannery is kunstenaar en schrijver. Hij ontving zijn MFA van de University of Southern California in 2014 en volgde het Rijksakademie residency programma in 2016-2017. Hij presenteerde zijn text-based werk voor bologna (NL), How To Show Up? (NL), Castrum Pelegrini (NL), If I Can't Dance, I Don't Want to Be Part of Your Revolution (NL). Hij schreef teksten voor tentoonstellingen voor onder andere Shimmer, Rotterdam, NL; De Pont Museum, Tilburg, NL; Gluck50, Milaan, IT; FRAC Champagne-Ardenne.

Deep Listening exercises - met Arnisa Zeqo

Tijdens deze workshop maken de deelnemers kennis met het werk van Pauline Oliveros en IONE dat is ontwikkeld binnen het Deep Listening Institute. Vervolgens werden de deelnemers uitgenodigd om een aantal *deep listening* oefeningen te doen en te praten over hun gezamenlijke ervaringen met de omgeving.

Arnisa Zeqo werkt als directeur van Kunsthuis SYB en als schrijver.

Deelnemers 7

Midseason, 9 november 2023. Foto: Radina Kordova

8. Overige projecten

Regiomarketing Zuidoost Friesland

Datum: 20 maart 2023

Op maandag 20 maart had SYB de coördinatoren van de verschillende informatie-servicepunten Zuidoost Friesland te gast voor een presentatie over SYB en een korte rondleiding door het huis.

De organisatie regiomarketing Zuid-Oost Friesland verzorgt een aantal keer per jaar een Op-loop (bijeenkomst) voor de Toeristen Informatie Punten (TIP's) en VVV's uit de regio. Op die manier willen ze elke keer een stukje van de regio laten zien aan de mensen die komen en zo toeristen tips geven over waar ze naartoe kunnen gaan in de regio.

De bijeenkomst zorgt voor de zichtbaarheid en toegankelijkheid van Kunsthuis SYB als instelling.

Deelnemers: 16

ArtEZ BEAR finals meet & greet

Datum: 7 juli 2023

Kunsthuis SYB was uitgenodigd als speciale gast voor een exclusieve meet & greet met afgestudeerden van BEAR (Base for Experiment, Art & Research) Fine Arts aan ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten in Arnhem op 7 juli. Tijdens de meet and greet om 20 minuten lang één-op-één te praten met 5 van hun afgestudeerden.

Kunstweekend Beetsterzwaag

Datum 1 – 2 juli 2023

Op zaterdag 1 en zondag 2 juli 2023 organiseerde Cultbee (Cultuur Beetsterzwaag) Kunstweekend Beetsterzwaag, dat plaatsvindt op diverse binnen- en buitenlocaties plaatsvindt rond de Hoofdstraat in Beetsterzwaag. Kunstweekend viel dit jaar tijdens de residency van Olivia D'Cruz, die haar werk presenteerde tijdens dit weekend.

Bezoekers: 430

Open Monumentendag

Datum: 9 september 2023

Tijdens Open Monumentendag op zaterdag 9 september 2023 presenteerde Kunsthuis SYB een film van kunstenaars en SYB alumni Rumiko Hagiwara en Mounira Al Solh, die in 2014 te gast waren bij SYB voor een artist-in-residency.

Rumiko Hagiwara (Japan) en Mounira Al Solh (Libanon) werkten in 2014 in SYB om de luiheid te doorgronden. Want als luiheid ook verzet kan zijn en zelfs een andere vorm van werken dan heeft het een functie, een doel. In *In praise of laziness* vragen Hagiwara en Al Solh zich af hoe we luiheid kunnen herwaarderen zodat we een tegenwicht kunnen bieden aan het oordeel dat vaak doorklinkt in ons hoofd wanneer we onze tijd verdoen met schijnbare ledigheid. Wat gedijt daar in die ledigheid? Toch zeker niet alleen de stem van de duivel?

Tijdens de residencyperiode in 2014 werd het publiek uitgenodigd om samen met de kunstenaars deel te nemen aan een intensieve, kritische cursus luiheid. Het programma bestond uit dagelijkse sessies luieren en speciaal samengestelde yoga- en meditatielessen. Het doel van het programma was om samen te werken en ervaringen te delen en te leren de luiheid in ons leven te begrijpen als een staat van zijn die we kunnen beoefenen. Gedurende dit programma werkten beide kunstenaars aan een script voor hun video.

Pers	Drachtster Courant
(Online) Bereik	46.500+
Bezoekers	110

Video still – “In Praise of Laziness”, Rumiko Hagiwara and Mounira al Solh, 2014

9. Publicaties

Het Onuitspreekbare Zingen met Sanne Kabalt

Oplage online publicatie
Datum 11 februari 2023

Anika Mariam Ahmed (SYB Circles) schreef een prachtige tekst getiteld *Het Onuitspreekbare Zingen, met Sanne Kabalt*. Anika en Sanne werken beide als kunstenaar en schrijver, en zijn beide 'new mothers'. In SYB deelden ze hun persoonlijke ervaringen en gedachten als nieuwe moeders, terwijl ze spraken over de wiegenliedjes waar Sanne onderzoek naar deed. Hun ontmoeting was tegelijkertijd ook een moment om gewoon twee kunstenaar-moeders te "zijn". De tekst die Anika Mariam Ahmed naar aanleiding van Sanne's onderzoek schreef, is hier te lezen.

De Grens tussen Moeder en Maker is Flinterdun – Over Slaapliedjes als Draggers van Duisternis

Oplage online publicatie
Datum 28 maart 2023

Sanne Kabalt schreef een essay getiteld *De Grens tussen Moeder en Maker is Flinterdun – Over Slaapliedjes als Draggers van Duisternis* voor het online kunstmagazine Mister Motley naar aanleiding van haar onderzoek bij SYB. Wat haar artistieke nieuwsgierigheid voor het onderzoek trok is dat de liedjes die gebruikt worden om kinderen in slaap te wiegen vaak ook een ander doel lijken te dienen: het verwoorden van de zorgen van de zanger (meestal de moeder). In het essay schrijft Sanne over haar onderzoek naar de duisternis in wiegenliedjes, de residency bij Kunsthuis SYB en de verwevenheid van maker- en moederschap. Het essay van Sanne Kabalt is hier te lezen.

10. Cijfers en bereik 2023

Kunsthuis SYB ontving in totaal 23 kunstprofessionals in 2023, waaronder 6 kunstenaars voor een zesweekse residency, 1 adviseur, 7 deelnemers van het Midseason traject in samenwerking met het resort, 4 alumni kunstenaars voor Open Monumentendag en Kunstweekend Beetsterzwaag. Een aantal van de kunstprofessionals kwamen gedurende het jaar terug voor meer dan 1 evenement.

Aan het educatietraject deden 17 studenten van Academie Minerva in Groningen mee en 45 leerlingen van KC de Finne in Beetsterzwaag en het aantal deelnemers voor de educatieve workshops van Olivia D'Cruz en Wessel Verrijt was respectievelijk 25 en 15.

Instagram	3.485 volgers
Facebook	2.7d volgers
Bereik pers	100.000
Bezoekers website	5700
Totaal aantal bezoekers	1242
Totaal deelnemers educatie	109

11. Pers

Pia Louwerens en Katinka van Gorkum

Drachtster Courant, 'Kunstenaars in SYB-huis op zoek' (26 april 2023). Print

Drachtster Courant, 'Louwerens en Van Gorkum in Kunsthuis SYB' (31 mei 2023). Print

Sa24, 'Echo's en sporen van het Lesbisch Archief' (31 mei 2023). Print

Olivia D'Cruz

Sa24, 'Zondag wichelen in Beetsterzwaag' (28 juli 2023). Print en online

Sa24, 'Over het sterke geheugen van het water' (1 augustus 2023). Print en online

† Niis, 'Presintaasje 'Water Witching' fan Olivia D'Cruz yn Keunsthûs SYB' (9 september 2023). <https://www.itnijs.frl/2023/09/presintaasje-water-witching-fan-olivia-dcruz-yn-keunsthuis-syb/>

Drachtster Courant, 'Kunsthuis SYB: bijzondere presentaties' (20 september 2023). Print en online

Open Monumentendag

Drachtster Courant, 'Kunsthuis SYB: bijzondere presentaties' (20 september 2023). Print en online

Drachtster Courant, 'Kunsthuis SYB: bijzondere presentaties' (20 september 2023). Print en online

Alban Karsten

SA24, 'Alban Karsten bij SYB' (4 oktober 2023). Print

† Niis, 'Undersyksresidinsje Alban Karsten yn Keunsthûs SYB' (12 oktober 2023). <https://www.itnijs.frl/2023/10/undersyksresidinsje-alban-karsten-yn-keunsthys-syb/>

Wessel Verrijt

SA24, 'Oude materialen gezocht' (22 november 2023). Print

SA24, 'Kunstenaar zoekt oude (bouw)materialen' (28 november 2023). Online

Drachtster Courant, 'Kunstenaar zoekt oude (bouw)materialen' (28 november 2023). Print en online

Actief online, 'How to Become a Mountain' 11 januari 2024). <https://www.actiefonline.nl/nieuws/algemeen/59333/how-to-become-a-mountain>

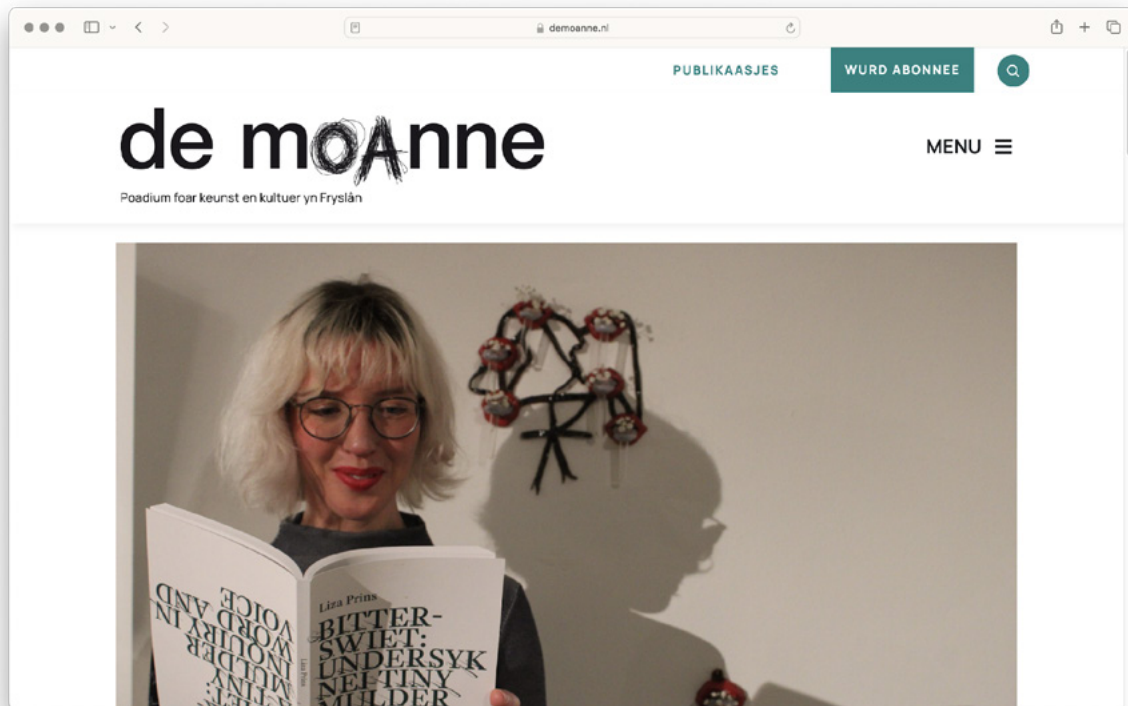
Museumnacht Friesland

Actief online, 'Wat als je onderbewustzijn kon spreken? Wat als het water je de weg kon wijzen? Wat als je met vogels zou kunnen communiceren?' (28 september 2023). Online

SA24, "'Nocturnal Voices" tijdens Museumnacht in Tropische Kas' (30 september 2023). Print

Leeuwarder Courant, 'Meer musea en attracties bij tweede Friese Museumnacht' (28 september 2023). <https://lc.nl/cultuur/Meer-musea-en-attracties-bij-tweede-Friese-Museumnacht-28653036.html>

Actief online, 'Exotische filmavond in de Tropische Kas' (29 september 2023). Online

De Moanne, 'Poëtysk Frysk en josels doarre te bliuwen' (13 november 2023).

me herhaalt klanken, gedachten en zogenoemde tongtwisters als: *Moist membranes mouth motherton-gue*. Het werk is een aaneenschakeling van uitprobeerseels, vragen en geluiden. Het vormgeven van taal wordt hier onderzocht in de mond. Ook Credé laat de betekenissen van al haar uitgesproken taaluitingen wat links liggen. Misschien moet ik ze niet eens zien als taal, maar als klanken die refereren aan woorden uit een taal die ik toevallig versta. Zo toevallig als het horen van de opsomming: *bittersweet, sour, sweet, savory*.

Het 'bittersweet' brengt me terug naar een presentatie van Liza Prins in Kunsthuis Syb, die ik afgelopen jaar zag. In de achterkamer hingen mp3's met stemopnames van Prins die niet alleen het voor haar onbekende Fries aftastten, maar ook de poëzie van Tiny Mulder. Daaronder was ook het bekende gedicht *Bittersweet* te horen. Bittersweet is een woord dat we, als we het aan Tiny Mulder koppelen, al sinds de jaren veertig heel goed kunnen gebruiken om de werkelijkheid te duiden. Prins onderzocht of we het gebruik van het Fries in Mulders poëzie kunnen analyseren als een vorm van verzet. Er is lang een gevoel van machtsverschil geweest tussen het Fries en het Nederlands. Het Fries was bijvoorbeeld niet de officiële taal voor in de rechtszaal. Door iemand in het Nederlands aan te spreken kon je een machtsverschil benadrukken. Hoewel Mulders poëzie tegen de context van de Tweede Wereldoorlog geïnterpreteerd kunnen worden, sprak ze zich nooit uit over enige vorm van verzet.

Waar Mulder zich wel over uitsprak, was hoe het Fries zich leende voor poëzie. Niet alleen vanwege de mooie klanken, waar haar liefde voor de taal ligt, maar omdat die taal vooral een gesproken taal is. Mulder gebruikte het omdat haar poëzie bedoeld was om gereciteerd te worden. Het Fries is dan een voor de hand liggende keuze, omdat juist die taal zo zwaar op een orale traditie leunt.

Prins begon Mulders gedichten te reciteren zonder zelf enige kennis van het Fries te hebben. In Prins' publicatie die binnenkort verschijnt, schrijft ze hoe deze oefening in het gebruiken van een taal haar toch een gevoeligheid gaf voor de betekenis van de woorden die ze haar mond liet vormen. Dat verrast me. Betekenissen zijn misschien toch dichterbij dan gedacht?

Prins schrijft tot slot: 'However, many know that if you don't define your work, others will.' De hierboven besproken kunstwerken definiëren als een vorm van taal is misschien juist waar ze aan proberen te ontsnappen. Want het is geen taal. Het is kunst. Precies daar begint de verbeelding, daar waar het een beetje

nevelig wordt en de ruimte voor je eigen invulling begint.

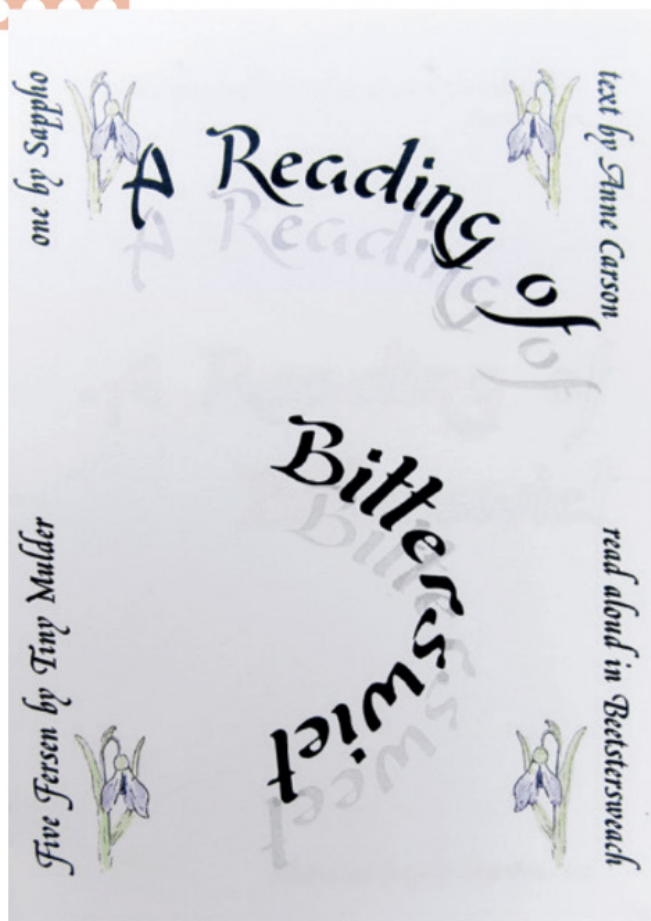
Ik denk terug aan al die suggesties die mij werden gedaan over welke vorm taal heeft. Van zwembad en water tot blob en die nevel op ooghoogte. De eigenaar van dat laatste idee omschreef het mij als volgt: 'Die nevel hangt er altijd. Het is een nevel omdat taal ongrijpbaar is. Het is wel vorm te geven door bijvoorbeeld met je armen te zwaaien of te blazen. De nevel bevindt zich op ooghoogte omdat je er doorheen kijkt en de vorm van de nevel op dat moment bepaalt hoe je de wereld ziet. Van alle kanten ziet de nevel er weer anders uit, en als ik met jou wil communiceren moet ik me steeds verplaatsen in jouw perspectief en me afvragen of de nevel er al uitziet zoals ik bedoel.'

Dat komt misschien wel in de buurt. De vorm van taal is als een draaideur, vloerbedekking, paginagroot.

Sanne van Balen is schrijver en kunstenaar

Marina Yaguella, *Imaginary Languages*
Myths, Utopias, Fantasies,
Illusions, and Linguistic Fictions,
MIT, 2022,

imaginary languages 55

Liza Prins, de voorkant van de *Tiny Zine*, onderdeel van *Bittersweet: A Tiny Mulder Inquiry in Voice and Word*, 2022, courtesy de kunstenaar

Metropolis M, 'De vorm van taal', (3/2023), door Sanne van Balen met o.a. Liza Prins. Print editie

Boekpresentatie Bitterswiet: A Tiny Mulder Inquiry in Word and Voice

† Niis, 'Programma 'Bitterswiet' op 9 novimber yn Keunsthûs SYB' (29 oktober 2023). <https://www.itnijs.frl/2023/10/programma-bitterswiet-op-9-novimber-yn-keunsthus-syb/>
‡a24, 'Bitterswiet'; kunst en taal bij SYB' (31 oktober 2023). Print en online
‡ De Moanne, 'Poëtysk Frysk en josels doarre te bliuwen' (13 november 2023). <https://www.demoanne.nl/poetysk-frysk-en-josels-daarre-te-bliuwen/>

Algemeen

† Metropolis M, 'De vorm van taal', (3/2023), door Sanne van Balen met o.a. Liza Prins. Print editie

12. Toelichting financiën

Kosten

In 2023 werden residencies en projecten georganiseerd door Kunsthuis SYB. Daarnaast waren er belangrijke samenwerkingsprojecten zoals het Fries Museum, Museumnacht Friesland en het resort.

Kunsthuis SYB volgt de richtlijnen van de Zaak Nu voor werknemers die zijn ingehuurd op ZZP-basis. SYB volgt de richtlijn Kunstenaarshonoraria voor presentaties. Kunstenaars in residence ontvangen een vergoeding voor levensonderhoud gebaseerd op de bijdrage van het Mondriaan Fonds voor binnenlandse residencies.

In de begroting is te zien dat publieks- en presentatiekosten laag zijn gebleven. Voor SYB was 2023 een jaar tussen de Kunstprijs en de Triënnale van Beetsterzwaag in. De presentatiekosten worden verhoogd in 2024 en 2025 vanwege het nieuwe publieke artistieke programma *Unpacking the House / Húshimmelje* en de Triënnale. De vaste lasten zoals de accommodatie, energiekosten en schoonmaak zijn niet veel veranderd ten opzichte van 2022.

In 2023 werkte SYB met het nieuwe boekhoudkantoor Scheffer Administraties in Leeuwarden. Samen met hen werken we aan nieuwe richtlijnen voor begrotingen en administratie.

Dekking

In 2023 werd Kunsthuis SYB structureel ondersteund door het Mondriaan Fonds (t/m 2024) en de provincie Fryslân (t/m 2024). Bovendien waren er verschillende succesvolle fondsaanvragen zoals Gemeente Opsterland, Van Teyens Fundatie en Prins Bernhard Cultuurfonds – René van Bokkumfonds (nu Cultuurfonds).

Er zijn andere bijdragen, zoals samenwerkingen met het Fries Museum, Academie Minerva Groningen en de Museumfederatie (Museumnacht).

In overleg met de eigenaar van het pand (de Sybren Hellinga Stichting Beetsterzwaag) is afgesproken dat de in 2018 opgelopen huurschuld rentevrij wordt afbetaald in maandelijkse betalingen van 100 euro.

Er is een algemene reserve van €30.220.

Zie financiële verslag voor verdere toelichting.

